

**ANDIJON VILOYATIDA YO'LOVCHI TASHUVCHI AVTOTRANSPORT KORXONALARI
FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОВОГО
АВТОПЕРЕВОЗКИ В АНДИЖАНСКОЙ ОБЛАСТИ.
WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF PASSENGER CAR TRANSPORT
ENTERPRISES IN ANDIJAN REGION.**

Esonboyev Behzodbek Murodjon o'g'li

Andijon mashinasozlik instituti "Transport logistikasi" stajyor-o'qituvchisi

Email: behzodbek9711@mail.ru

Tel: 99894-101-09-19

Abdunabiyev Dilyorbek Doniyorbek o'g'li,

Andijon mashinasozlik instituti "Transport logistikasi" yo'nalishi 4- bosqich talabasi

Email: dilyorbekabdunabiyev415@gmail.com

Tel: +998936304009

Annotatsiya: *Andijon viloyatida yo'lovchilar tashishni tashkil etish samaradorligini oshirish, yo'lovchi tashuvchi avtotransport korxonalarini yanada maqbullashtirish maqsadida Andijon shahar jamoat transportining barcha turlarida yo'lovchilar oqimini o'rganib chiqishni tizimli asosda amalga oshirish, rusumi va sig'imi bo'yicha harakat tarkibining oqilona sonini va ish rejimini aniqlash, shahar yo'lovchi tashish yo'nalishlarining pasportlarini tasdiqlagan holda tashuvlarni tashkil etish samaradorligini oshirish ishlari olib borilmoqda.*

Kalit so'zlari: *yo'lovchi tashish, yuk tashish, texnik parametr, texnika bazasi, texnik xizmat ko'rsatish avtotransport, harakatlanuvchi tarkib, nozim,*

Аннотация: *В целях повышения эффективности организации пассажирских перевозок в Андижанской области, сделать предприятия пассажирского транспорта более оптимальными, провести систематическое исследование пассажиропотоков на всех видах общественного транспорта города Андижана, принять меры по вида и мощности. Осуществляется определение разумной численности работников и режима работы, повышение эффективности организации перевозок путем подтверждения паспортов городских маршрутов пассажирских перевозок.*

Ключевые слова: *пассажирские перевозки, грузовые перевозки, технические параметры, техническая база, техническое обслуживание автотранспортных средств, подвижной состав, система,*

Abstract: *In order to increase the efficiency of the organization of passenger transport in Andijan region, to make passenger transport enterprises more optimal, to carry out a systematic study of the flow of passengers in all types of public transport in Andijan city, to act on the type and capacity Determining the reasonable number of employees and the mode of operation, improving the efficiency of the organization of*

transportation by confirming the passports of the city passenger transportation routes is being carried out.

Key words: *passenger transportation, cargo transportation, technical parameter, technical base, technical service of motor vehicle, rolling stock, system.*

Kirish: Yo'lovchi tashuvchi avtotransport korxonalarilar mijozlarga sifatli va qulay xizmatni tashkil etish uchun avvalo samarali o'zining ish faoliyatini takomillashtirishi, moddiy texnika bazasini tubdan qayta jihozlashi, harakatlanuvchi tarkibni ko'paytirishi, uning tarkibini yangilashi va texnik holatini doimiy yaxshilab borishini talab etadi. Barcha yuk va yo'lovchi tashuvchi avtotransport korxonalarilarning ish samaradorligini oshirishda ikkita asosiy strategik yo'nalishni ta'kidlab o'tish lozim.

Avtotransport korxonalaridagi avtomobillar soni 400 gacha, avtokombinatiarda 800... 1500 gacha, ishlab chiqarish avtotransport birlashmalarida 3000 gacha yetishi mumkin. Avtotransport korxonalarini kompleks korxonalar hisoblanadi. Avtokombinatlar bosh korxonalar (kompleks) va sho'balardan (nokompleks) tashkil topadi. Sho'balarda texnik xizmat ko'rsatish-2 va katta hajmdagi joriy tamir ishlari o'tkazilmaydi, ular bosh ko'xonada bajariladi. Avtoekspluatatsion korxonalar bir necha yillar oldin shunday loyihalangan va ishlatilgan edi. Respublika mustaqillikka erishgandan so'ng xo'jalik yuritilishining iqtisodiy asoslari tubdan o'zgardi, bozor munosabatlari shakllandi, avtotransport vositalarining takomillashgan turlari paydo boldi, ma'naviy eskirganlari esa hisobdan chiqarilib yuborila boshlandi. Buning natijasida avtoekspluatatsion korxonalar tarkibida tuzilmaviy o'zgarishlar yuz bermoqdaki, markazlashgan birlashmalar, kombinatlar, katta korxonalar raqobatga bardosh bera oladigan holgacha maydalashmoqda, yangi kichik va qo'shma korxonalar, transport kompaniyalari va xoldinglar paydo bo'lmoqda.

- Harakat tarkibining texnik parametrlari samaradorligini oshirish va optimallashtirish;-avtotransport korxonalarilarida harakatlanuvchi tarkibdan samarali foydalanish texnologiyasini takomillashtirish.

- Harakat tarkibining texnik parametrlarini oshirish va optimallashtirishda, ularga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash, texnik nazorat va diagnostikalash shu bilan birga bu ishlarni amalga oshiruvchining kasbiy kompetensiyaga egaligi juda muhim hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 17-apreldagi 159-son "Aerovokzal, temir yo'l va avtobus vokzallarida xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaroriga muvofiq

O'zbekiston Respublikasi transport vazirining 2021-yil 25-sentabrdagi 14-son buyrug'i (ro'yxat raqami 3323, 2021-yil 6-oktabr) (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 06.10.2021-y., 10/21/3323/0936-son) bilan tasdiqlangan Yo'lovchi avtovokzallari va yo'lovchi avtostansiyalari to'g'risidagi nizamning 1-bandi to'rtinchi xatboshisi :

Peregon — avtovokzal (avtostansiya)larda yoki bekatlarda yo'lovchilarning avtotransport vositalariga qulay va xavfsiz o'tishi, chiqishi va tushishi uchun mo'ljallangan maydoncha;".

Axborot-telekommunikatsiya texnologiyalarini qo'llagan holda aholi uchun ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini oshirish, transport vositalari harakati oraliqlariga va yo'nalishlar harakati jadvallariga rioya qilinishi ustidan nazoratni ta'minlaydigan harakatlanadigan tarkibni uzoqdan nazorat qilish tizimini (GPS) joriy etish yo'li bilan shahar yo'lovchi tashish transporti ishi ustidan jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, fuqarolarning shahar yo'lovchilar tashish transporti ishlari bilan bog'liq bo'lgan murojaatlari, shikoyatlari va takliflari bo'yicha tezkor chora-tadbirlar ko'rish uchun sms xabarlarini qabul qilish xizmatini tashkil etish.

Avtotransport vositalarini qatnovdan oldin texnik ko'rikdan hamda yo'lovchilar, bagaj va yuklarni avtomobilda tashiydigan haydovchilarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish tartibi to'g'risidagi nizomni ishlab chiqish va belgilangan tartibda tasdiqlash.

Ishdan tashqari vaqtda transport vositalarini saqlash joylari, haydovchilarni qatnovdan oldin tibbiy ko'rikdan va avtotransport vositalarini texnik ko'rikdan o'tkazish punktlari mavjudligi shartligini nazarda tutuvchi yo'lovchilar tashish turlari bo'yicha namunaviy litsenziya bitimini ishlab chiqish va belgilangan tartibda tasdiqlash lozim.[1]

Avtotransport korxonalarini texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishchilarini tayyorlash, ularni doimiy malakasini oshirib borish va kompetensiyaviy yondoshuv asosida tayyorlash natijasida, transport xizmatlar sifatining oshishiga, avtomobil ekspluatatsiya xususiyatlarining yaxshilanishiga va avtotransport korxonalaridagi avtomobillar texnik tayyorgarlik koeffitsientining doimiy yaxshilanishiga erishish mumkin. Kompetensiyaviy yondashuv asosida nafaqat texnik xizmat ko'rsatish va texnik mutaxassislarini balki avtotransport korxonalarining barcha xodimlarini, boshqaruvga ma'sul rahbar xodimlarni ham tayyorlash va doimiy malakasini oshirib borish zarur, bundan maqsad mutaxassislarga ish joyidagi mehnat funktsiyalarini samarali bajarish uchun zarur bo'lgan qobiliyat va ko'nikmalarni o'zlashtirish va maxsus kompetentlik layoqatini shakllantirish hisoblanadi.[2]

Avtotransport korxonalarining boshqaruv, nozimlik, texnik xizmat ko'rsatish va texnik bo'limi ishchi mutaxassislarini kompetensiyaviy yondoshuv asosida tayyorlash quydagi natijalarni beradi: - o'quv-tayyorlov jarayonining tarkibi va mazmuni izchillik, kontekst, andragogik va modullik tamoyillari asosida tashkil etilishi bilan o'rganuvchida bilim, ko'nikma va malakalarining uyg'un rivojlanishi, bu bilan birga mutaxassisda maxsus kompetentlikning shakllanishi; - o'quv-tayyorlov maqsadlari, mazmuni va o'qitish texnologiyasini ishlab chiqishda, bo'lg'uvsi mutaxassisning ta'lim darajalarini taksonomik modelini yaratish orqaliva mutaxassislarning raqobatbardoshligi parametrlari bilan birlashtirilgan holda, malakaviy dizayndan foydalanishning samarali ekanligi; - professional ta'lim tizimida avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish stantsiyalari va avtomobil transporti korxonalariga malakali texnik

xizmat ko'rsatish va texnik mutaxassislarini xalqaro talablar asosida, mutaxassisligi bo'yicha yetuk kadrlar tayyorlanishi va natijaviy xususiyatlari sifatida mutaxassisda asosiy kasbiy kompetensiyalarining shakllanganligi. Avtotransport korxonalarida avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish ishlarini nazorat qilish va boshqarish bo'yicha mutaxassisni kasbiy kompetensiyalarga quydagilar kiradi.[3]

Kuchli bilimli, malakali va o'z ishining yetuk mutaxassis kadrlarni tayyorlash tizimlarini yaratish bo'yicha ilmiy adabiyotlarda "kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalari tobora ko'proq qo'llanilmoqda va ushbu yondoshuv asosida mutaxassislarni tayyorlash ularni malakasini oshirish ta'lim tizimidagi eng samarali metodlardan ekanligi ta'kidlanmoqda.[4]

Kasbiy kompetentlik–mutaxassis tomonidan kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi va ularni amalda yuqori darajada qo'llay olinishi hisoblanadi. Kasbiy kompetentlik mutaxassis tomonidan alohida bilim, malakalarning egallanishini emas, balki har bir mustaqil yo'nalish bo'yicha integrativ bilimlar va harakatlarning o'zlashtirilishini nazarda tutadi. Shuningdek, kompetensiya mutaxassislik bilimlarini doimo boyitib borishni, yangi axborotlarni o'rganishni, muhim joriy tamir talablarni ang'ay olishni, yangi ma'lumotlarni izlab topish, ularni qayta ishlash va o'z faoliyatida qo'llay bilishni taqozo etadi.

Iqtisodchilarning fikricha: transport jamiyat iqtisodiy organining muhim qon tomirlaridan biridir. Axir, transport masofani qisqartiradigan va yukni engillashtiradigan vositadir. Bu g'oya, ayniqsa, bozor munosabatlari sharoitida chuqurlashadi. Aynan transport yo'lovchi, bagaj va yuk tashishni amalga oshirishning zaruriy vositasi bo'lib qolmoqda. Bozor munosabatlari transportdan foydalanishni huquqiy tartibga solishga keskin ta'sir ko'rsatdi. Masalan, avtomobil transporti sohasida ko'plab xususiy korxonalar tashkil etilgan. Oldingi "davlat rejasi" shartnoma munosabatlarining asosi sifatida o'z mavqeini yo'qotdi. Yuk va yo'lovchi tashish bo'yicha shartnomalar bozor munosabatlarida transport korxonalarini va mijozlar o'rtasidagi munosabatlarni rasmiylashtiruvchi asosiy huquqiy hujjatga aylandi.[5]

Yo'lovchi tashish shartnomasi taraflaridan biri tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanganligi sababli ushbu shartnoma xo'jalik shartnomalari toifasiga kiradi. Binobarin, 1998 yil 29 avgustda qabul qilingan "Tadbirkorlik subyektlari faoliyatining huquqiy asoslari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining normalari ham amal qiladi. yo'lovchining (shaxsiy) yukini transportda jo'natish uchun.

Tashuvchi - bu haq evaziga yo'lovchilar va yuklarni belgilangan manzilga etkazib beradigan shaxs.

Shuni ta'kidlash kerakki, Fuqarolik kodeksida yuk tashish shartnomasiga berilgan ta'rif umumiydir, ya'ni Kodeks qoidalari ushbu sohani umumiy qoidalar tarzida tartibga soladi. Amalda, tegishli transport tashkilotlari transport shartnomalari

bo'yicha o'z qoidalariga ega. Ular, xususan, yo'lovchi va bagaj tashish sohasining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda tavsiflanadi.[6]

Xulosa va takliflar: Xulosa qilib aytganda, yo'lovchi tashuvchi avtotransport korxonalarida ish faoliyati samaradoligi birinchi navbatda harakatlanuvchi tarkibning ekspluatatsion xususiyatlari, texnik tayyorgarlik koeffitsienti va nozimlik xizmatining samarali tashkil etilishiga bog'liq va bu jarayonlarni olib boruvchilarning, amalga oshiruvchilarning kompetentlik layoqati ish sifatini belgilab beradi. Xususan, malakali, yuqori kompetensiyaga ega texnik xizmat ko'rsatish va texnik ustalari, boshqaruv va nozimlik (dispatcherlik) bo'limi xodimlari avtotransport korxonalarida ish faoliyatini samarali tashkil etuvchilar hisoblanadi. Ish jarayonidagi samaradorlikni doimiy saqlanishi va oshib borishi avtotransport korxonalarida boshqaruv, nozimlik, texnik xizmat ko'rsatish va texnik bo'limi ishchilarini kompetensiyaviy yondoshuv asosida doimiy ravishda tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini puxta ishlab chiqish va amalga joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Murodjon o'g'li, E. B., & Farhod o'g'li, I. S. (2023). SHAHAR YO 'LLARINI JIHOZLASHDA ME'YORIY TALABLARGA MOSLIGINI O 'RGANISH VA TAVSIYALAR ISHLAB CHIQISH. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 47-50.
2. Esonboyev Behzodbek Murodjon o'g'li. (2023). O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SEKTORINING ZAMONAVIY XOLATI VA UNING RIVOJLANISH DARAJASI. *Scientific Impulse*, 2(15), 904-911. Retrieved from <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/13047>
3. Esonboyev Behzodbek Murodjon o'g'li, Valiyeva Mufazzalxon Kazimjanovna, & Yulbasova Navruzaxon Abduraxmonovna. (2023). Patentlash ma'lumotlarini tayyorlash va patetlashga izlash ishlarini olib borish. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 243-248. <https://inno-world.uz/index.php/ojamr/article/view/105>
4. Esonboyev Behzodbek Murodjon o'g'li, Abdullayev Zikrillo Hayrullo o'g'li, & Zikrillo Abdullayev Hayrullo o'g'li. (2024). LOGISTIKA SOHASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 3(3), 86-90. Retrieved from <https://esiconf.com/index.php/TOSROWW/article/view/621>
5. Murodjon o'g'li, E. B., & Sherzodbek o'g'li, T. M. (2023). Texnik ijodkorligini o'ziga xos xususiyatlari. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 300-302.
6. Murodjon o'g'li, E. B. (2024). INSONIYAT VA JAMIYAT RIVOJLANISHIDA ILM, FANNING AXAMIYATI. *TADQIQOTLAR*, 29(2), 105-108.